

Vraag 1

Verrast de constatering van de Algemene Rekenkamer u dat het financieel beheer bij veel departementen structureel zwak of in ieder geval kwetsbaar is of zelfs ernstig tekortschiet?

Antwoord op vraag 1

- Het totaal aan onvolkomenheden in de bedrijfsvoering van het Rijk is 50 en betekent een lichte stijging van 3 ten opzichte van 2019. Deze stijging lijkt niet te duiden op ernstig tekortschieten.
- In 2020 is, ondanks de coronacrisis, hard gewerkt aan het oplossen van onvolkomenheden. Er zijn 11 onvolkomenheden van voorgaande jaren opgelost.
- Veel departementen hebben uitdagingen in de bedrijfsvoering. Ook mijn departement. Financiën is van 5 onvolkomenheden in 2019 naar 6 onvolkomenheden in 2020 gegaan.
- De stijging van het aantal onvolkomenheden bij het Rijk is te zien bij ICT en de financiële bedrijfsvoering. Met betrekking tot de financiële bedrijfsvoering gaat het vooral over afspraken binnen administratiesystemen over onder andere prestatieverklaringen, verplichtingen- en voorschottenbeheer.
- We doen als kabinet ons best om verbeteringen door te voeren en leggen hier verantwoording over af. Echter, het oplossen van onvolkomenheden heeft tijd nodig, zeker bij weerbarstige problematiek.

Vraag 2

Heeft u, in de wetenschap dat de Algemene Rekenkamer signaleert dat we in het afgelopen jaar zagen dat het parlement meerdere keren niet in staat werd gesteld zich vooraf uit te spreken over voorgenomen uitgaven van de regering terwijl dat naar letter en geest van de wet altijd moet, houvast aan een inzichtelijk toetsingskader, beleidskader of andere richtlijnen om 'op zijn saeck te letten' alsmede vast te stellen wanneer de nood naar het inzicht van de regering de wet breekt?

Antwoord op vraag 2

Ook tijdens de crisissituatie werden budgettaire zaken afgestemd met het ministerie van Financiën en waren van toepassing zijnde wet- en regelgeving van kracht.

Het uitgangspunt van het budgetrecht is dat het parlement begrotingswetten autoriseert voordat uitgaven worden gedaan of verplichtingen worden aangegaan. In sommige situaties is het niet in het belang van het Rijk om de uitvoering van beleid uit te stellen tot de begrotingswetten zijn geautoriseerd. In coronatijd is die situatie meer dan ooit voorgekomen (zie ook het antwoord op vraag 49 over het Financieel Jaarverslag Rijk). Daarvoor biedt de Comptabiliteitswet 2016 met ingang van 1 januari 2018 een uitzonderingsgrond met artikel 2.27, tweede lid. Daarin wordt gesteld dat nieuw beleid dat ten grondslag ligt aan een nog niet geautoriseerde begroting in uitvoering kan worden genomen, onder voorwaarde dat uitstel naar oordeel van de verantwoordelijk minister niet in het belang van het Rijk is, en het parlement daarover is geïnformeerd. Nieuwe kaders zijn hiervoor niet noodzakelijk; wel betere naleving van bestaande kaders.

Vraag 3

Zijn de subsidies, waarvan alleen al bij het ministerie van VWS zeventien onvolkomenheden zijn vastgesteld, in de praktijk onbeheersbare geldstromen geworden waarop als het erop aankomt geen enkel werkelijk zicht is of reële controle zodra deze zijn verstrekt?

Antwoord op vraag 3

Nee, de subsidies zijn geen onbeheersbare geldstromen. De Algemene Rekenkamer heeft een onvolkomenheid aan subsidiebeheer gegeven omdat *"al langer bestaande grote subsidieregelingen nog altijd niet zijn getoetst op staatssteun, waardoor onzekerheid bestaat over de rechtmatigheid van deze subsidies. Er is wel verbetering zichtbaar bij staatssteuntoetsen van nieuwe regelingen. Ondanks de druk die op het ministerie lag als gevolg van de crisisbestrijding, heeft het ministerie bij alle nieuwe subsidieregelingen staatssteuntoetsen uitgevoerd. Bovendien heeft het ministerie gewerkt aan het verder implementeren van de verbeteringen van de kwaliteit van staatssteuntoetsen."*

Subsidieontvangers zijn te allen tijde verplicht aan te tonen voor welk doel de subsidie is verstrekt, wat de totale omvang is van de uitgaven waarvoor de subsidie is verstrekt en dat aan de met de subsidie verbonden verplichtingen is voldaan. De eerder gerapporteerde onvolkomenheden door de Algemene Rekenkamer hebben geen betrekking op het zicht van de geldstromen.

Vraag 4

Hoe houdt het ministerie van Financiën toezicht op het financieel beheer bij departementen? Wanneer werd u op de hoogte gesteld van de problemen bij het ministerie van VWS? Waarom heeft u niet eerder ingegrepen?

Antwoord op vraag 4

De vakministers en colleges zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van hun financieel beheer (artikel 4.1 Comptabiliteitswet). De verantwoordelijkheid van het Ministerie van Financiën bij de departementen betreft een systeemverantwoordelijkheid voor het rijksbreed financieel beheer. De minister van Financiën bevordert de doelmatigheid van het financieel beheer (artikel 4.11 Comptabiliteitswet). Dit houdt in dat het ministerie van Financiën voorwaarden schept voor het rijksbreed optimaal functioneren van financieel beheer, bijvoorbeeld door het stellen van regels en kaders en het volgen van de aanpak van de rijksbrede onvolkomenheden op het gebied van financiële bedrijfsvoering. Maar ook het bieden van ondersteuning, bevorderen van kennisuitwisseling en delen van succesvolle praktijkvoorbeelden.

Sinds het najaar van 2020 hebben het ministerie van Financiën en het ministerie van VWS contact gehad over het financieel beheer. Mede als gevolg hiervan is begin 2021 ondersteuning geboden bij de verantwoording 2020.

Vraag 5

Dreigt de coronacrisis sluipend de soliditeit van de Nederlandse overheidsfinanciën te ondergraven, in aanmerking genomen dat de tolerantiegrens van 1 procent voor het eerst in een dozijn jaren is overschreden?

Antwoord op vraag 5

- Onderdelen van het Rijk moesten door de pandemie onder hoge tijdsdruk verplichtingen aangaan en uitgaven doen. Zo zijn er in dit uitzonderlijke jaar veel incidentele suppletoire begrotingen ingediend om snel te kunnen handelen in de strijd tegen de pandemie en de gevolgen hiervan. De steunpakketten zijn in hoog tempo opgetuigd.
Als Rijk is er in alle gevallen naar gestreefd om verplichtingen aan te gaan en uitgaven te doen volgens de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Dat is immers rechtmatig. Echter, de tijdsdruk aan met name het begin van de coronacrisis, heeft er mede toe geleid dat in sommige gevallen niet alle wet- en regelgeving is opgevolgd.
- De AR constateert een totale onrechtmatigheid van 9,1 miljard euro in de verplichtingen en 4,3 miljard euro in de uitgaven:
  - Van de verplichtingen is 6,4 miljard euro (circa 70%) coronagerelateerd. Hiervan is vervolgens 5 miljard euro (circa 56%) onrechtmatig vanwege het niet tijdig informeren van het parlement volgens artikel 2.27, tweede lid, van de Comptabiliteitswet.
Het overige coronagerelateerde deel, namelijk 1,4 miljard euro is geheel onzeker; niet fout. De onzekerheid zit met name in het ontbreken van onderbouwde prestatie bij VWS en ontoereikende onderbouwing van dwingende spoed bij inkopen.
  - Van de 4,3 miljard euro aan onrechtmatige uitgaven is 2,7 miljard euro (circa 55%) coronagerelateerd, waarvan 1,1 miljard euro (circa 21%) vanwege het niet tijdig informeren van het parlement volgens artikel 2.27, tweede lid, van de Comptabiliteitswet.
Het overige coronagerelateerde deel van de onrechtmatigheden, namelijk 1,6 miljard euro, is met name toe te schrijven aan het ontbreken van een deugdelijke onderbouwing van de geleverde prestaties bij het ministerie van VWS, een onzekerheid over het voldoen aan alle criteria bij de TOGS-regeling van het ministerie van EZK en naar aanleiding van het niet opvragen van een bankgarantie bij voorschotten aan derden door het ministerie van VWS.
- De oorzaken van de meeste fouten en onzekerheden in 2020 die niet coronagerelateerd waren:
  - niet geheel voldoen aan aanbestedingsregels en (contract)voorwaarden;
  - specifieke uitkeringen onder de 10 miljoen euro niet volgens de Financiële Verhoudingswet verstrekken;
  - onrechtmatige overbruggingsovereenkomsten (voor interim-management & organisatieadvies, inkoopadvies, auditdiensten en financiële adviesdiensten);
  - staatssteuntoetsen die ontbraken of van onvoldoende kwaliteit waren;
  - het niet tijdig informeren van het parlement over de tegemoetkoming van de gedupeerde ouders van de kinderopvangtoeslag.
- We hebben geleerd van de coronacrisis en beschouwen de lessen als basis voor verbeteringen met betrekking tot de rechtmatigheid van financiële transacties gedurende crisistijd.

Vraag 6

Hoe verklaart u dat voor een bedrag van liefst 5,0 miljard euro aan corona-uitgaven het parlement niet eens tijdig of volledig wordt geïnformeerd en hoe gaat het kabinet een herhaling van zetten voorkomen zodat de Kamer niet opnieuw voor voldongen feiten wordt geplaatst?

Vraag 10

Hoe kan herhaling en structurele doorwerking komende jaren voorkomen worden, gelet op het feit dat de tolerantiegrens voor zowel uitgaven als verplichtingen in 2020 is overschreden?

Vraag 21

Is het kabinet, gelet op de bevindingen van de Algemene Rekenkamer, momenteel al bezig om in beeld te krijgen wat de mogelijke effecten van de onrechtmatigheden kunnen zijn die met coronasteunmaatregelen samenhangen, zoals voorschotten aan bedrijven, of dienen we te wachten op berichten in de media over ondernemers die in de knel komen, waarop dan voor ieder nieuw verhaal ad hoc een bypass moet worden uitgedokterd?

Vraag 46

Hoe verklaart u het feit dat de rechtmatigheid van de overheidsuitgaven, maar ook die van de verplichtingen, zo onder druk staat?

Vraag 47

Hoe beoordeelt u de uitspraak van de Algemene Rekenkamer dat veel onrechtmatigheden samenhangen met coronasteunmaatregelen, en dat de verwachting is dat de effecten hiervan ook de komende jaren zichtbaar zullen zijn?

Antwoord op vraag 6, 10, 21, 46, 47

- Het kabinet heeft, met brede instemming van het parlement, een bewuste keuze gemaakt om met grote snelheid een steunpakket voor de economie en noodmaatregelen voor de volksgezondheid in te richten. Deze aanpak heeft ertoe geleid dat de overheid burgers en bedrijven snel steun kon bieden, maar dit betekende ook dat in sommige gevallen niet alle procedures gevolgd konden worden. Dat laat onverlet dat ik in zijn algemeenheid de noodzaak onderschrijf van een zorgvuldig besluitvormingsproces waarbij procedures worden gevolgd.
- In 2020 is 98,48% van de rijksuitgaven rechtmatig besteed, is 97,52% van de verplichtingen rechtmatig aangegaan en is 99,87% rechtmatig ontvangen.
- De verplichtingen en uitgaven overschrijden de door de Algemene Rekenkamer gehanteerde grens van 1% onrechtmatigheid.
- Onderdelen van het Rijk moesten doord de pandemie onder hoge tijdsdruk verplichtingen aangaan en uitgaven doen. De tijdsdruk heeft er mede toe geleid dat in sommige gevallen niet alle wet- en regelgeving is opgevolgd.
- De AR constateert een totale onrechtmatigheid van 9,1 miljard euro in de verplichtingen en 4,3 miljard euro in de uitgaven:
  - Van de verplichtingen is 6,4 miljard euro (circa 70%) coronagerelateerd. Hiervan is vervolgens 5 miljard euro (circa 56%) onrechtmatig vanwege het niet tijdig informeren van het parlement volgens artikel 2.27, tweede lid, van de Comptabiliteitswet. Het overige coronagerelateerde deel, namelijk 1,4 miljard euro is geheel onzeker; niet fout. De onzekerheid zit met name in het ontbreken van onderbouwde prestatie bij VWS en ontoereikende onderbouwing van dwingende spoed bij inkopen.
  - Van de 4,3 miljard euro aan onrechtmatige uitgaven is 2,7 miljard euro (circa 55%) coronagerelateerd, waarvan 1,1 miljard euro (circa 21%) vanwege het niet tijdig informeren van het parlement volgens artikel 2.27, tweede lid, van de Comptabiliteitswet. Het overige coronagerelateerde deel van de onrechtmatigheden, namelijk 1,6 miljard euro, is met name toe te schrijven aan het ontbreken van een deugdelijke onderbouwing van de geleverde prestaties bij het ministerie van VWS, een onzekerheid over het voldoen aan alle criteria bij de TOGS-regeling van het ministerie van EZK en naar aanleiding van het niet opvragen van een bankgarantie bij voorschotten aan derden door het ministerie van VWS.
- De oorzaken van de meeste fouten en onzekerheden in 2020 die niet coronagerelateerd waren:
  - niet geheel voldoen aan aanbestedingsregels en (contract)voorwaarden;
  - specifieke uitkeringen onder de 10 miljoen euro niet volgens de Financiële Verhoudingswet verstrekken;
  - onrechtmatige overbruggingsovereenkomsten (voor interim-management & organisatieadvies, inkoopadvies, auditdiensten en financiële adviesdiensten);

- staatssteuntoetsen die ontbraken of van onvoldoende kwaliteit waren;
  - het niet tijdig informeren van het parlement over de tegemoetkoming van de gedupeerde ouders van de kinderopvangtoeslag.
- Omdat veel steunmaatregelen in 2021 doorlopen en de afrekening van veel gelden die in 2020 zijn verstrekt nog moet plaatsvinden, verwachten de Auditdienst Rijk en de Algemene Rekenkamer dat deze effecten meerjarig doorlopen. Het voorkomen van deze potentiële onrechtmatigheden in 2021 is door deze langere doorlooptijd niet altijd mogelijk.
- Mijn collega's en ik zullen ons inzetten om de rechtmatigheid op een stabiel niveau te krijgen van voor de pandemie.
- De Algemene Rekenkamer geeft een oordeel over de rijksbrede onrechtmatigheden. Ik kan u daar tussentijds niet over informeren. Ik zal bij mijn collega's daarentegen aandacht vragen om het parlement tussentijds te informeren over potentiële onrechtmatigheden van grote omvang. Dit is een verantwoordelijkheid van de vakministers zelf. Bij mijn collega's zal ik tevens extra aandacht vragen voor het tijdig informeren van het parlement volgens artikel 2.27, tweede lid, van de Comptabiliteitswet. Daarnaast zal ik benadrukken dat het volgen van overige betreffende wet- en regelgeving van groot belang is.

Vraag 7

Volstaat een aanpak waarbij afzonderlijke ministers de rechtmatigheid van uitgaven moeten bewaken op hun departementen, of is de tendens naar toenemende overschrijdingen van de rechtmatigheid dermate dat een gecoördineerde aanpak nodig is om het financiële beheer onder controle te krijgen?

Antwoord op vraag 7

Elke bewindspersoon heeft de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het financieel beheer van het eigen departement (artikel 4.1 Comptabiliteitswet). Comptabele wet- en regelgeving dienen hierbij als juridisch kader en ondersteunen bij de beheersing van het financieel beheer.

Mijn collega's en ik zullen ons het komend jaar blijven inzetten om de rechtmatigheid weer op een stabiel niveau te krijgen van voor de pandemie. Vanuit mijn systeemverantwoordelijkheid zal ik de ontwikkelingen blijven volgen. Bij mijn collega's zal ik extra aandacht vragen voor het tijdig informeren van het parlement.

Vraag 8

Ontstaat er, nu de miljarden bij honderden tegelijk worden uitgegeven en de tolerantiegrens van 1 procent aan fouten en onzekerheden inzake de rechtmatigheid van ontvangsten, uitgaven en verplichtingen wordt overschreden, een sfeer dat het allemaal niet zoveel uitmaakt omdat waar gehakt wordt, spaanders vallen?

Antwoord op vraag 8

- De verplichtingen en uitgaven overschrijden de door de Algemene Rekenkamer gehanteerde grens van 1% onrechtmatigheid; de ontvangsten zijn binnen de Algemene Rekenkamernorm gebleven.
- Ik wil hier benadrukken dat ik rechtmatig handelen van groot belang vind en hier niet lichtzinnig mee om gegaan moet worden. Tegelijkertijd is ook de context van belang.
- Onderdelen van het Rijk moesten door de pandemie onder hoge tijdsdruk verplichtingen aangaan en uitgaven doen. De tijdsdruk heeft er mede toe geleid dat in sommige gevallen niet alle wet- en regelgeving is opgevolgd.
- Zo blijkt dat ongeveer 70% van de onrechtmatige verplichtingen corona gerelateerd is. Hiervan is meer dan de helft onrechtmatig vanwege het niet tijdig informeren van het parlement. Van de onrechtmatige uitgaven is ongeveer 55% corona gerelateerd en hiervan is een vijfde te wijten aan het niet tijdig informeren van het parlement.
- Op basis van de geleerde lessen zullen mijn collega's en ik ons inzetten om de rechtmatigheid op een stabiel niveau te krijgen van voor de pandemie.
- Bij mijn collega's zal ik extra aandacht vragen voor het tijdig informeren van het parlement.

Vraag 9

Op welke terreinen buiten corona-uitgaven om is er een stijging waarneembaar in de overschrijding van de rechtmatigheid en waaraan kan dit worden toegeschreven?

Antwoord op vraag 9

- In 2020 is 98,48% van de rijksuitgaven rechtmatig besteed, is 97,52% van de verplichtingen rechtmatig aangegaan en is 99,87% rechtmatig ontvangen.
- De verplichtingen en uitgaven overschrijden de door de Algemene Rekenkamer gehanteerde grens van 1% onrechtmatigheid; de ontvangsten blijven binnen deze norm.
- De oorzaken van andere, niet coronagerelateerde, fouten en onzekerheden in 2020 waren:
  - niet geheel voldoen aan aanbestedingsregels en (contract)voorwaarden;
  - specifieke uitkeringen onder de 10 miljoen euro niet volgens de Financiële Verhoudingswet verstrekken;
  - onrechtmatige overbruggingsovereenkomsten (voor interim-management & organisatieadvies, inkoopadvies, auditdiensten en financiële adviesdiensten);
  - staatssteuntoetsen die ontbraken of van onvoldoende kwaliteit waren;
  - niet tijdig informeren van het parlement.
- Indien de coronagerelateerde fouten en onzekerheden buiten beschouwing gelaten worden, is het niveau van rechtmatigheid vergelijkbaar met voorgaande jaren.

Vraag 10

Hoe kan herhaling en structurele doorwerking komende jaren voorkomen worden, gelet op het feit dat de tolerantiegrens voor zowel uitgaven als verplichtingen in 2020 is overschreden?

Antwoord op vraag 10

Zie antwoord op vraag 6.

Vraag 11

Hoe komt het dat het aantal onvolkomenheden sinds 2018 in de bedrijfsvoering van ministeries en Hoge Colleges van Staat is gaan stijgen en wat had u kunnen doen om dat te mitigeren?

Antwoord op vraag 11

- Het totaal aan onvolkomenheden in de bedrijfsvoering van het Rijk in 2018 en 2019 was 47. In 2020 heeft een lichte stijging plaatsgevonden, waardoor het totaal uitkomt op 50. Ook zijn er 11 onvolkomenheden uit voorgaande jaren opgelost in 2020.
- In 2020 is, ondanks de coronacrisis, hard gewerkt aan het oplossen van onvolkomenheden, maar er zijn ook nieuwe onvolkomenheden geïdentificeerd door de Algemene Rekenkamer.
- Veel departementen hebben uitdagingen in de bedrijfsvoering. Ook mijn departement. Financiën is van 5 onvolkomenheden in 2019 naar 6 onvolkomenheden in 2020 gegaan.
- Ieder departement in kwestie heeft transparant gerapporteerd over uitdagingen in de bedrijfsvoering in de jaarverslagen en zal maatregelen treffen, dat is aan deze departementen en Hoge Colleges zelf.
- De stijging van het aantal onvolkomenheden is te zien bij ICT en de financiële bedrijfsvoering. Met betrekking tot de financiële bedrijfsvoering gaat het vooral over afspraken binnen administratiesystemen over onder andere prestatieverklaringen, verplichtingen- en voorschottenbeheer.
- Uiteraard zal ik vanuit mijn systeemverantwoordelijkheid volgen hoe onvolkomenheden op het terrein van de financiële bedrijfsvoering worden opgepakt. Daar waar mogelijk, zal mijn departement zorgen voor kennisuitwisseling en het delen van succesvolle praktijkvoorbeelden ten behoeve van het oplossen van soortgelijke onvolkomenheden.
- Het oplossen van onvolkomenheden heeft echter tijd nodig, zeker bij weerbarstige problematiek.

Vraag 12

Hoe komt het dat de onrechtmatigheden bij het ministerie van VWS zo uit de hand gelopen zijn voor wat betreft de coronamaatregelen, en waarom heeft u daar niet eerder ingegrepen? Heeft het ministerie van VWS eerder om hulp gevraagd?

Vraag 13

Hoe komt het dat de FEZ-afdeling binnen het ministerie van VWS geen of onvoldoende controle heeft gehouden op de rechtmatigheid van de uitgaven? Controleert deze afdeling niet standaard de uitgaven?

Vraag 15

Waarom zijn ten aanzien van de onrechtmatigheden niet de juiste procedures gevolgd, zoals vastgelegd in de wetgeving?

Antwoord op vraag 12, vraag 13, vraag 15

Het kabinet heeft, met brede instemming van het parlement, een bewuste keuze gemaakt om met grote snelheid een steunpakket voor de economie en noodmaatregelen voor de volksgezondheid in te richten. Deze aanpak heeft ertoe geleid dat de overheid burgers en bedrijven snel steun kon bieden, maar dit betekende ook dat in sommige gevallen niet alle procedures gevolgd konden worden. Dat laat onverlet dat ik in zijn algemeenheid de noodzaak onderschrijf van een zorgvuldig besluitvormingsproces waarbij procedures worden gevolgd.

In de crisis, veroorzaakt door het coronavirus, heeft het ministerie van VWS hard gewerkt om voldoende beschermingsmaterialen, beademingsapparatuur, testen (en testcapaciteit), vaccins te regelen. Daarnaast zijn het RIVM, GGD'en, ziekenhuizen en allerlei partijen aan de slag gegaan om het coronavirus zo veel mogelijk te beheersen. Daarbij heeft VWS een nieuwe rol moeten aannemen en veel extra werkzaamheden gekregen. De financiële functie binnen VWS was, zowel centraal als decentraal onvoldoende toegerust om deze (nieuwe) verantwoordelijkheden in de volle breedte waar te maken en om tijdig bij te sturen.

Het ministerie van VWS heeft de Kamer in 2020 meermalig geïnformeerd over uitdagingen in het financieel beheer.

De verantwoordelijkheid over de kwaliteit van het financieel beheer van een departement ligt bij de betreffende bewindspersoon (artikel 4.1 Comptabiliteitswet). Ik acht het daarom niet gepast om hier in te gaan op de details van het financieel beheer van de minister van VWS. Hiervoor verwijs ik u naar de verantwoording van de minister van VWS.

Het ministerie van Financiën heeft een systeemverantwoordelijkheid voor het rijksbreed financieel beheer. Sinds het najaar van 2020 hebben het ministerie van Financiën en het ministerie van VWS contact gehad over het financieel beheer van VWS. Vanaf begin 2021 heeft het ministerie van Financiën ondersteuning geboden bij het opstellen van de verantwoording en het verbeteren van het financieel beheer voor 2021 en verder. Mijn departement zal het ministerie van VWS waar nodig blijven ondersteunen bij het op orde krijgen van het financieel beheer.

Vraag 14

Wat was de rol van de Inspectie der Rijksfinanciën (IRF) bij het controleren van uitgaven binnen ministeries? Controleert de IRF niet alle grote uitgaven van ministeries?

Antwoord op vraag 14

De Inspectie der Rijksfinanciën (IRF) is belast met het toezicht op de rijksbegroting. Dit betekent onder meer dat de IRF alle voorstellen van vakdepartementen beoordeelt en hierover adviseert, in het bijzonder in het kader van de begrotingsvoorbereiding en begrotingsuitvoering. Doelmatigheid van de Rijksoverheid staat hierbij centraal. Vakdepartementen dragen zelf verantwoordelijkheid voor het financieel beheer en de daarbij horende rechtsmatigheid van de uitgaven en verplichtingen van de desbetreffende begroting.

Vraag 15

Waarom zijn ten aanzien van de onrechtmatigheden niet de juiste procedures gevolgd, zoals vastgelegd in de wetgeving?

Antwoord op vraag 15

Zie antwoord op vraag 12.

Vraag 16

Gaat u uitvoering geven aan de oproep om alle regelingen die belastingen gebruiken om beleidsdoelen te bereiken opnieuw op de beleidsdoelen, de kosten en de doeltreffendheid en doelmatigheid te beoordelen?

Antwoord op vraag 16

In de vorig jaar verschenen doorlichting van de evaluaties van fiscale regelingen is een volledig overzicht gegeven van alle fiscale regelingen en de uitgevoerde evaluaties daarvan in de periode 2010-2018. In de doorlichting waren ook aanbevelingen opgenomen die het kabinet heeft overgenomen¹. Een van de aanbevelingen was om kwaliteit boven kwantiteit te stellen bij evaluaties van fiscale regelingen. Door gericht te evalueren kan ook meer aandacht worden geschonken aan dataverzameling, hetgeen beoordeling op de in de vraag genoemde aspecten beter mogelijk maakt. Elk jaar bevat de Miljoenennota een bijlage met een overzicht van alle fiscale regelingen en inclusief een planning van toekomstige evaluaties van bestaande fiscale regelingen. In deze evaluaties zal, ook indachtig de aanbevelingen van de Algemene Rekenkamer en de doorlichting van de evaluaties fiscale regelingen, zo goed mogelijk de beleidsdoelen, doeltreffendheid en doelmatigheid worden beoordeeld. In de komende Miljoenennota zal in bijlage 9 meer aandacht worden besteed aan de uitkomsten van evaluaties.

---

¹ Eindrapport Evaluatiedoorlichting Fiscale Regelingen | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl

Vraag 17

Bent u bereid een lijst naar de Kamer te sturen met een overzicht van alle fiscale maatregelen met evaluaties die op deze regelingen in het verleden reeds hebben plaatsgevonden?

Antwoord op vraag 17

Bijlage 9 en 10 van de Miljoenennota bevatten een overzicht van alle fiscale regelingen die op dat moment als budgettair en beleidsmatig relevant worden beschouwd. Tevens staan in deze bijlagen informatie over het budgettaire beslag, de doelstelling van elke regeling, de uitgevoerde evaluaties en een agenda voor de komende evaluaties. In de doorlichting van de evaluaties van fiscale regelingen staat ook een overzicht van alle uitgevoerde evaluaties in de periode 2010-2018, voorzien van een toelichtende tekst.

Vraag 18

Wie houdt toezicht op de naleving van artikel 2.27 Comptabiliteitswet en waarom is dat niet/te laat gebeurd inzake de 5 miljard euro in relatie tot de corona-uitgaven waarover het parlement te laat of onvolledig is geïnformeerd?

Antwoord op vraag 18

Ministers stellen de begrotingswetsvoorstellen voor het eigen begrotingshoofdstuk op. De minister van Financiën is belast met het toezicht op het begrotingsbeheer van het Rijk. De minister van Financiën toetst de begrotingswetsvoorstellen aan het algemene financiële beleid, het doelmatig beheer en of het begrotingswetsvoorstel voldoet aan de vormvereisten van de Rijksbegrotingsvoorschriften. Vervolgens dient de Minister van Financiën de begrotingswetsvoorstellen in bij de Tweede Kamer.

Indien de verantwoordelijke minister een beroep wil doen op artikel 2.27, tweede lid, van de Comptabiliteitswet omdat het niet in het belang van het Rijk is om de uitvoering van spoedeisend (corona)beleid uit te stellen tot de begrotingswetsvoorstellen door Tweede en Eerste Kamer zijn geautoriseerd, moet het parlement hier door de desbetreffende minister over worden geïnformeerd. In coronatijd is die situatie meer dan ooit voorgekomen.

In een regulier jaar stellen de meeste departementen geen incidentele suppletoire begrotingswetsvoorstellen op. Ook waren er in de voorgaande jaren nauwelijks incidentele suppletoire begrotingswetten met dusdanige spoed dat parlementaire behandeling niet kon worden afgewacht waardoor er ook geen beroep werd gedaan op artikel 2.27, tweede lid, van de Comptabiliteitswet. Tot slot is ook het wetsartikel zelf nog relatief kort van kracht (sinds 1 januari 2018) en hebben de meeste departementen tot de uitbraak van de coronacrisis nog niet met de procedure van het informeren van beide Kamers der Staten-Generaal te maken gehad. Onder de druk van noodzakelijke snelheid om maatregelen uit te voeren is vaak te laat of achteraf geconstateerd dat de gevolgde procedure niet in lijn is met de wet. Daarbij speelt mee dat het informeren van de Eerste Kamer bij spoed anders loopt dan in een reguliere situatie, omdat er geen tijd is voor de gebruikelijke volgorde: eerst behandeling en autorisatie in de Tweede Kamer die vervolgens het wetsvoorstel doorstuurt naar de Eerste Kamer voor behandeling en autorisatie.

In 2020 heeft het ministerie van Financiën de departementen ondersteuning verleend bij het opstellen van de brieven van de verantwoordelijke ministers waarin een beroep werd gedaan op artikel 2.27, tweede lid, van de Comptabiliteitswet. In enkele gevallen is de Tweede Kamer wel en de Eerste Kamer niet op de correcte wijze geïnformeerd.

Vraag 19

Wat betekent het, in het licht van het gegeven dat tegenover 296,06 miljard euro aan ontvangsten 283,92 miljard euro aan uitgaven staan en er ook nog eens 366,20 miljard euro aan verplichtingen zijn aangegaan waarmee wij ons nu al op uitgaven in de toekomst hebben vastgelegd, voor de democratische legitimiteit als naar de toekomst behalve de zware last wordt doorgeschoven van het aflossen van een enorme, in het verleden opgebouwde staatsschuld ook nog eens de zware last wordt doorgeschoven van in het verleden opgebouwde verplichtingen die een substantieel deel van toekomstige begrotingen zullen beslaan, ofwel in hoeverre is het verantwoord om ons steeds meer financieel vast te leggen zodat in de toekomst vanwege bestaande verplichtingen steeds minder keuzes kunnen worden gemaakt?

Antwoord op vraag 19

Het budgetrecht van uw Kamer houdt in dat u zowel het verplichtingenbudget als het uitgavenbudget autoriseert via begrotingswetsvoorstellen.

Het merendeel van de in 2020 aangegane verplichtingen van 366,20 miljard euro is in 2020 ook uitgegeven. Op 31 december 2020 was de stand van de openstaande verplichtingen van het rijk 167,35 miljard euro. Dit zijn verplichtingen die in 2021 of in latere jaren tot uitbetaling komen op alle terreinen van de rijksoverheid zoals voor de aanleg van infrastructuur, de bekostiging van onderwijs, de aanschaf van defensiematerieel en de energievoorziening. Dit beeld is niet wezenlijk anders dan dat van eerdere begrotingsjaren.

Indien de Kamer het onverantwoord vindt om zich financieel vast te leggen, kan de Kamer de begrotingswetsvoorstellen van de regering amenderen.

Vraag 20

Hoe kan het dat 1,8 miljard euro aan beleidsmatige mutaties over 2020 niet of niet tijdig aan de Kamer is gemeld? Hoe beoordeelt u de dubbele onrechtmatigheid?

Antwoord op vraag 20

De Algemene Rekenkamer constateert dat in totaal voor 1,8 miljard euro aan beleidsmatige mutaties na Najaarsnota ten onrechte niet (tijdig) is gemeld. Het grootste deel van het bedrag wordt verklaard door enkele grote wijzigingen op de begrotingen van het ministerie van Financiën en het ministerie van VWS.

In deze gevallen constateert de Algemene Rekenkamer de verplichtingen en/of uitgaven ook onrechtmatig zijn op basis van het niet vooraf informeren van het parlement over de uitvoering van nieuw beleid voorafgaand aan parlementaire goedkeuring.

Het budgetrecht van het parlement is van groot belang en de procedures moeten worden gevolgd. Dat is niet gebeurd en dat is niet goed. Tegelijkertijd weeg ik de 'dubbele' onrechtmatigheid niet zwaarder. Immers, de fout die ten grondslag ligt aan de onrechtmatigheid is dezelfde: het niet tijdig informeren van het parlement over beleidsmatige aanpassingen van de begroting.

Vraag 21

Is het kabinet, gelet op de bevindingen van de Algemene Rekenkamer, momenteel al bezig om in beeld te krijgen wat de mogelijke effecten van de onrechtmatigheden kunnen zijn die met coronasteunmaatregelen samenhangen, zoals voorschotten aan bedrijven, of dienen we te wachten op berichten in de media over ondernemers die in de knel komen, waarop dan voor ieder nieuw verhaal ad hoc een bypass moet worden uitgedokterd?

Antwoord op vraag 21

Zie antwoord op vraag 6.

Vraag 22

Hoe moeilijk kan het zijn om geen voorwaarden te verbinden aan decentralisatie-uitgaven als geen voorwaarden mogen worden verbonden aan decentralisatie-uitgaven, wat concreet betekent of het kabinet wil toezeggen dat deze onrechtmatigheid van 643 miljoen euro over 2020 nog dit jaar definitief wordt aangepakt met het schrappen van voorwaarden en wordt opgelost?

Antwoord op vraag 22

Door een verbeterd bewustzijn bij departementen en toetsing door fondsbeheerders zijn in 2020 geen nieuwe onrechtmatige decentralisatie uitkeringen opgezet. De resterende onrechtmatigheid in 2020 betreft oudere langer lopende decentralisatie-uitkeringen. De toetsing door de fondsbeheerders van deze decentralisatie uitkeringen is eind 2020 voltooid. Waar mogelijk zijn de voorwaarden geschrapt, zodat de decentralisatie uitkeringen in het vervolg rechtmatig kunnen worden uitgekeerd. Waar dat niet mogelijk was zijn decentralisatie uitkeringen voor het overgrote deel stopgezet in 2020, met uitzondering van 3 regelingen die aflopen in 2021. De stopgezette decentralisatie uitkeringen worden teruggeboekt naar de departementale begrotingen. Departementen kunnen deze vervolgens via een alternatieve, rechtmatige uitkeringsvorm uitkeren. Daardoor blijven de onrechtmatigheden in 2021 naar verwachting onder de tolerantiegrens.

Vraag 23

Mogen we uit de constatering van de Algemene Rekenkamer dat de Belastingdienst en de Douane een aantal werkzaamheden zoals fysiek toezicht, boekenonderzoeken en bedrijfsbezoeken niet hebben kunnen uitvoeren en zaken als onderbezetting, uiteenlopende prioriteiten en ICT-problemen ten koste gaan van het niveau van toezicht en handhaving, waarbij noch de mate waarin dit is gebeurd, noch de omvang van de onzekerheden in cijfers is uit te drukken mede doordat de Belastingdienst nog geen minimumnorm heeft kunnen vaststellen voor toezicht, de conclusie trekken dat over de Belastingdienst en de Douane volslagen niets inhoudelijk met enige nauwkeurigheid of zekerheid valt te duiden, behalve dat het niveau van toezicht en handhaving onder de maat is?

Antwoord op vraag 23

Het jaar 2020 is voor de Belastingdienst, net als voor heel Nederland, zeker een jaar geweest met veel onzekerheden en beperkingen. In het jaarverslag wordt gedetailleerd verantwoording afgelegd over het toezicht en de handhaving. Hieruit komt naar voren dat de key performance indicators (KPI's) op compliance zijn behaald. De coronacrisis heeft ervoor gezorgd dat enkele KPI's op toezicht niet helemaal konden worden behaald maar wel grotendeels, terwijl de correctieopbrengsten grosso modo op peil zijn gebleven. Niettemin blijft – zoals ook de Algemene Rekenkamer constateert – verbetering van het handhavingsbeleid aandacht vragen.

De Belastingdienst heeft de afgelopen jaren al werk heeft gemaakt van het verbeteren van het handhavingsbeleid. Zo voert de Belastingdienst steekproeven en periodieke onderzoeken uit naar de naleving door belastingplichtigen en naar de effecten van het toezicht. De Belastingdienst zal nog aanvullend advies inwinnen over wat er nog aan nieuwe inzichten nodig is om de inzet van handhavingsinstrumenten te onderbouwen en hoe het effect van de gemaakte keuzes beter kan worden gemeten en gerapporteerd.

Voor de Douane staan er prestatie indicatoren in het Jaarverslag IX Financiën en Nationale Schuld bij artikel 9 Douane. Deze geven de relatie weer tussen de drie strategische doelen van de Douane - afdracht van invoerrechten, beschermen samenleving en versterken concurrentiepositie bedrijfsleven - en de geleverde prestaties. De indicatoren bevatten streefwaarden en zijn meetbaar. De indicator op de strategische doelstelling beschermen betreft afspraken die opdrachtgevende departementen en de Douane hebben gemaakt. Uit de prestatie indicatoren blijkt dat de gestelde streefwaarden voor 2020 (nagenoeg) gehaald zijn. Specifiek geldt voor de indicator beschermen dat de opdrachtgevende departementen in het Opdrachtgevers Opdrachtnemer Beraad Douane hebben aangegeven tevreden te zijn over de realisatie van de doelstellingen en de samenwerking.

Zoals de Algemene Rekenkamer aangeeft, is de corona crisis in 2020 van invloed geweest op de handhaving van de Douane. Nadat corona in maart uitbrak heeft de Douane als gevolg daarvan de handhaving capaciteit afgeschaald en in afstemming met de opdrachtgevers zijn planningen van handhavingsactiviteiten naar beneden bijgesteld. Daarbij werden de risicogerichte controles op het gebied van fiscaliteit, gezondheid en veiligheid w.o. verdovende middelen ontzien. Aan de hand van protocollen voor veilig werken (o.a. voor bedrijfsbezoeken) is de handhaving capaciteit in het voorjaar stapsgewijs weer opgeschaald. Medio 2020 was de Douane weer volledig opgeschaald in capaciteit.

Vraag 24

Hoeveel fraudezaken zijn naar schatting in 2020 minder opgespoord dan in voorgaande jaren? Op welke manieren heeft de Belastingdienst wel fraude opgespoord?

Antwoord op vraag 24

Het aantal meldingen dat de Belastingdienst (exclusief Toeslagen en Douane) op grond van het Protocol aanmelding en afdoening van fiscale delicten en delicten op het gebied van douane en toeslagen² (protocol AAFD) aan de FIOD meldt, is in 2020 aanzienlijk teruggelopen ten opzichte van eerdere jaren:

Jaar	2017	2018	2019	2020
Aantal meldingen	599	574	575	387

Er zijn diverse omstandigheden die het uitvoerings- en toezichtbeleid (inclusief de aanpak van mogelijke fraude) van de Belastingdienst negatief hebben beïnvloed. Onder andere het stilleggen van het buitentoezicht als gevolg van corona en het uitzetten van de Fraude Signalering Voorziening (FSV), waardoor het signaalproces is stilgelegd en deze informatie niet kon worden gebruikt voor toezicht, hebben gezorgd voor een negatief effect op het aantal uitgevoerde toezichtinterventies, met name boekenonderzoeken. Aangezien een aanmerkelijk deel van de aanmeldingen voor strafrechtelijk onderzoeken voortkomt uit het 'buitentoezicht' ligt hier een verband met de daling van de aangemelde fraudezaken. Hiernaast speelt een rol dat sinds 13 oktober 2020 geen aangiften binnen projectcode 1043 worden opgepakt, in afwachting van een geapprecieerde GEB op het proces 'analyse aan de poort'.

De Belastingdienst werkt vanuit de Uitvoerings- en toezichtstrategie en zet hiervoor toezichtinstrumenten in. Ook in 2020 is dit doorgegaan, zij het met de beperkingen zoals hiervoor beschreven. In geval van onder andere dreigende verjaring, ondermijning of verduistering kon buitentoezicht wel plaatsvinden. In het jaarplan 2020 is beschreven op welke thema's ingezet wordt. Zo is onder andere ingezet op btw-carrouselfraude en op de aanpak risicovolle netwerken. Ook liep de externe overheidssamenwerking in de verschillende samenwerkingsverbanden met andere overheidspartijen door.

---

² Staatscourant 2015, 17271

Vraag 25

Heeft het kabinet een lijst met de waardering van de veiligheid van berichtendiensten en wat wordt er, behalve het ontraden van het gebruik van WhatsApp, zoals geadviseerd door de Algemene Rekenkamer, ondernomen om het gebruik van onveilige berichtendiensten daadwerkelijk tegen te gaan en het gebruik van alternatieven te bevorderen?

Antwoord op vraag 25

- Binnen de Rijksoverheid geldt dat medewerkers in beginsel WhatsApp en vergelijkbare berichten-apps alleen mogen gebruiken voor informele communicatie en niet voor bestuurlijke aangelegenheden.
- Dit is naar de medewerkers gecommuniceerd, onder meer via het Rijksprogramma Duurzaam Digitale Informatiehuishouding (RDDI) met als slogan 'App met beleid; niet over beleid'.
- De veiligheid van berichten-apps is globaal beoordeeld. De berichten zijn versleuteld en alleen toegankelijk voor de zender en ontvangers. Er zijn op dit moment geen technische kwetsbaarheden bekend. Wel zijn er verschillen in de verwerkte persoonsgegevens: de ene berichten-app is privacyvriendelijker dan de andere.
- De reden voor het ontraden van de berichtenapps is de vindbaarheid van informatie die via deze weg gedeeld wordt. Die staat alleen op de toestellen van de medewerkers, waardoor het archiveren hiervan complex is.
- Het risico van berichtendiensten wordt vooral veroorzaakt door gedrag en bewustwording van de gebruikers daarvan. Hier is breed aandacht voor binnen de rijksoverheid.
- Ook in de geactualiseerde "*Gedragsregeling voor de digitale werkomgeving*" is aandacht voor dit onderwerp. Deze wordt binnenkort vastgesteld. De departementen zien zelf toe op de toepassing en de naleving daarvan.

Vraag 26

Hoe verklaart het kabinet dat er departementen en diensten zijn die een consistente lijst van rode kruisjes voeren als het gaat om informatieveiligheid, daar waar veel organisaties volgens de Algemene Rekenkamer wel erin zijn geslaagd om onvolkomenheden op te lossen?

Antwoord op vraag 26

Informatiebeveiliging is nooit 'af'. Er is sprake van een toenemend dreigingsniveau en toenemende afhankelijkheid van informatie. Om het bestaande niveau te handhaven en waar nodig te versterken is dus blijvende aandacht en capaciteit nodig is.

De organisaties waarbij de informatiebeveiliging vorig jaar als onvolkomenheid is aangemerkt, hebben in 2020 bijna allemaal ontwikkeling getoond in het oplossen van de onvolkomenheid. Het is inderdaad waar dat er nog veel moet gebeuren op het gebied van informatiebeveiliging.

Het kabinet deelt het beeld van de AR dat de implementatie van de maatregelen om de informatiebeveiliging van een organisatie te verbeteren veel vergt en blijvende aandacht vraagt om de risico's te kunnen beheersen.

Vraag 27

Waarom wordt niet naar het voorbeeld van EZK en LNV meer samengewerkt? Kunnen goed en slecht presterende ministeries niet van elkaar leren? Wordt rijksbrede samenwerking overwogen?

Vraag 30

Ziet u punten waarop verbetering ten aanzien van de onvolkomenheden in de bedrijfsvoering voor de hand ligt? Bijvoorbeeld betere samenwerking tussen departementen of meer ondersteuning?

Antwoord op vraag 27, 30

Ieder departement heeft transparant gerapporteerd over uitdagingen in de bedrijfsvoering in de jaarverslagen en zal zelf maatregelen treffen.

Uiteraard zal ik vanuit mijn systeemverantwoordelijkheid volgen hoe onvolkomenheden op het terrein van de financiële bedrijfsvoering worden opgepakt. Hierbij moet rekening gehouden worden dat de ene onvolkomenheid de andere niet is. Daar waar mogelijk, zal mijn departement zorgen voor kennisuitwisseling en het delen van succesvolle praktijkvoorbeelden ten behoeve van het oplossen van soortgelijke onvolkomenheden.

Vraag 28

Sinds wanneer is het financieel beheer bij VWS al niet op orde?

Antwoord op vraag 28

De verantwoordelijkheid voor het rapporteren over het financieel beheer bij VWS is, conform de grondwettelijke verhouding, aan de betreffende bewindspersoon. Dit wordt gedaan in het jaarverslag.

In eerdere jaren heeft VWS geen onvolkomenheid gehad op het financieel beheer in den brede. De Algemene Rekenkamer heeft wel enkele onvolkomenheden geconstateerd op onderdelen van de financiële bedrijfsvoering zoals ten aanzien van het inkoop- en subsidiebeheer. Voor een nadere toelichting op het financieel beheer van het ministerie van VWS verwijs ik u naar het jaarverslag van dit departement.

Vraag 29

Wie had eerder kunnen ingrijpen bij het vastgoedmanagement van Defensie en waarom is dat niet gebeurd?

Antwoord op vraag 29

- Het Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) Vastgoed Defensie (Kamerstuk 34 919, nr. 77) constateert dat verschillende factoren hebben geleid tot de huidige vastgoedproblematiek.
- De informatievoorziening binnen Defensie en het RVB, bijvoorbeeld over de technische staat of de kosten van het vastgoed, was niet op orde. Ook zijn de besluiten tot afstoting van locaties niet snel genoeg uitgevoerd en heeft het vastgoed, als onderdeel van de integrale afweging binnen de Defensiebegroting, vaak geen prioriteit gekregen. Dit heeft er tezamen toe geleid dat er niet vroegtijdig is ingegrepen om het evenwicht tussen vastgoed en budget te herstellen.
- Volgens het IBO moeten noodzakelijke randvoorwaarden voor het vastgoedmanagement, waaronder een betere informatievoorziening, worden ingevuld. Daarnaast doet het rapport aanbevelingen om de disbalans op te lossen en een stabiel vastgoedstelsel te realiseren.

Vraag 30

Ziet u punten waarop verbetering ten aanzien van de onvolkomenheden in de bedrijfsvoering voor de hand ligt? Bijvoorbeeld betere samenwerking tussen departementen of meer ondersteuning?

Antwoord op vraag 30

Zie het antwoord op vraag 27.

Vraag 31

Welke verklaring heeft u waarom iets eenvoudigs, iets basaaals als de financiële administratie, een belangrijke basis voor het betrouwbaar en rechtmatig verantwoorden van publiek geld, bij diverse ministeries, waaronder VWS en I&W, nog niet op orde is?

Antwoord op vraag 31

Het afgelopen jaar was een uitzonderlijk jaar waarin onderdelen van het Rijk onder grote tijdsdruk, met name aan het begin van de coronacrisis, verplichtingen zijn aangegaan en uitgaven hebben gedaan. Hierbij is zoveel mogelijk gestreefd naar rechtmatige financiële transacties, maar de tijdsdruk heeft er mede toe geleid dat in sommige gevallen niet alle wet- en regelgeving is opgevolgd. Op basis van de geleerde lessen trachten we in 2021 en verder verbeteringen door te voeren. Zo zal ik mijn collega's vragen om aandacht te houden voor het tijdig informeren van het parlement.

Vraag 32

Waarom heeft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een aansporing van de Algemene Rekenkamer nodig om voortvarender op te treden bij het oplossen van problemen (onvolkomenheden en aandachtspunten) die al enkele jaren bestaan en waarom ziet u, gelet op het oordeel van de Algemene Rekenkamer terzake, geen aanleiding om vanuit uw hoedanigheid en verantwoordelijkheid erop toe te zien dat onvolkomenheden en aandachtspunten voortvarend ter hand worden genomen?

Antwoord op vraag 32

De minister van BZK heeft al in 2020 aangetoond een stevige rol te pakken bij de opvolging van de onvolkomenheden en aandachtspunten en zal de aanpak nog verder versterken in 2021.

Zoals ook in het rapport met de resultaten van het Verantwoordingsonderzoek 2020 bij het Ministerie van BZK 2020 (Kamerstukken II 2020/21, 35830 VII, nr. 2) onder het kopje "4.1.3 Lines of defense – samen oplossen van onvolkomenheden en aandachtspunten" is te lezen, heeft het ministerie van BZK medio 2020 aangetoond een stevige rol te willen nemen bij het oplossen van problemen (de onvolkomenheden en aandachtspunten). Zoals de minister van BZK ook in haar reactie op dit rapport heeft aangegeven, ziet zij de aanbeveling om dit lines of defense model verder te versterken, als ondersteuning van haar visie en de reeds ingezette lijn. In de brief aan de Tweede Kamer van september 2020 (Kamerstukken II 2020/21, 35570 VII, nr. 4) over de "opvolging van de verantwoordingsrapportage 2019 BZK" wordt dit ook toegelicht.

Bij de versterking van dit model binnen het ministerie van BZK, investeert de minister van BZK in de monitoring van de voortgang van de oplossing van de onvolkomenheden en aandachtspunten. De minister van BZK onderkent dat de volgende stap is om de procesmatige verbeteringen door te zetten in consequentere monitoring en opvolging. Zij is voornemens daar dit jaar verdere verbeterstappen te zetten.

Vraag 33

Herkent u zich in de kritiek van de Algemene Rekenkamer dat u bent tekortgeschoten in uw rol als toezichthouder, zowel ten aanzien van de totstandkoming van steunmaatregelen in de vorm van leningen en garanties om de gevolgen van de coronacrisis te bestrijden als ten aanzien van de naleving van de regels rond nieuwe en bestaande fiscale regelingen, zoals de verplichting om ze te evalueren, terwijl u verder eerder had kunnen handelen op het punt van het falende financieel beheer en de verantwoording bij het ministerie van VWS en hoe vindt u zelf dat het gaat?

Vraag 35

Hoe bezieet u dat de Algemene Rekenkamer van mening is dat u bent tekortgeschoten in uw rol als toezichthouder?

Antwoord op vragen 33 en 35

Het toezicht waar de Algemene Rekenkamer over schrijft betreft drie punten:

1. Het voorafgaand toezicht op de risicoregelingen (leningen en garanties)
2. Toezicht op de fiscale regelingen
3. Toezicht op het rijksbreed financieel beheer naar aanleiding van de ernstige onvolkomenheid op financieel beheer bij het ministerie van VWS

Over het voorafgaand toezicht risicoregelingen kan ik melden dat mijn departement een andere invulling geeft aan het voorafgaand toezicht op risicoregelingen dan de Algemene Rekenkamer heeft geïnterpreteerd.

Ik wil benadrukken dat op de meerderheid van de leningen en garanties mijn voorafgaand toezicht conform het Beleidskader risicoregelingen heeft plaatsgevonden.

Volgens het Beleidskader risicoregelingen, onderdeel van de Begrotingsregels van het huidige kabinet, voert de minister van Financiën voorafgaand toezicht uit op leningen en garanties.

De Algemene Rekenkamer geeft aan dat er geen heldere procedure is voor het uitvoeren van het voorafgaand toezicht zoals is opgenomen in het Beleidskader risicoregelingen en maakt een link met het voorafgaand toezicht in de Comptabiliteitswet.

Er is sprake van een verschil in de invulling van het voorafgaand toezicht conform het Beleidskader risicoregelingen en de Comptabiliteitswet. Het is te begrijpen dat er door gebruik van dezelfde term verwarring is ontstaan. Daarom zal mijn departement de komende tijd acties ondernemen om duidelijkheid te scheppen over de invulling van het toezicht van de minister van Financiën bij risicoregelingen. Daarnaast worden de procedures rondom het besluitvormingsproces verder verbeterd en intern en extern onder de aandacht gebracht.

Met betrekking tot het toezicht op de fiscale regelingen wil ik ter nuancering aangeven dat de afgelopen jaren is ingezet op tijdige en goede evaluaties van fiscale regelingen. Ook is in de vorig jaar verschenen doorlichting van de evaluaties van fiscale regelingen een volledig overzicht gegeven van alle fiscale regelingen en de uitgevoerde evaluaties daarvan in de periode 2010-2018. In de doorlichting waren ook aanbevelingen opgenomen die het kabinet heeft overgenomen. Voor mijn beoordeling van de omgang met de vier regelingen die de Algemene Rekenkamer heeft onderzocht verwijs ik graag door naar het antwoord op vraag 36. Ik deel echter de conclusie van de Algemene Rekenkamer dat de naleving van het toetsingskader kan worden verbeterd. Ik zal mij daarom blijven inspannen zodat het toetsingskader bij fiscale wetgeving consequenter wordt toegepast, zowel bij evaluaties van fiscale regelingen als nieuwe. Ik maak daarbij graag van de gelegenheid gebruik te melden dat momenteel wordt gewerkt aan een rijksbrede herziening van het Integraal afwegingskader om de toepassing ervan rijksbreed te verbeteren.

Over het toezicht op het rijksbreed financieel beheer kan ik het volgende zeggen: de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het financieel beheer van een departement ligt bij de betreffende bewindspersonen (artikel 4.1 Comptabiliteitswet). Ik heb de systeemverantwoordelijkheid voor het rijksbreed financieel beheer. De minister van Financiën bevordert de doelmatigheid van het financieel beheer (artikel 4.11 Comptabiliteitswet). Dit houdt in dat het ministerie van Financiën voorwaarden schept voor het rijksbreed optimaal functioneren van financieel beheer, bijvoorbeeld door het stellen van regels en kaders en het volgen van de aanpak van de rijksbrede onvolkomenheden op het gebied van financiële bedrijfsvoering.

Mijn departement biedt, indien nodig, ondersteuning bij het op orde krijgen van het financieel beheer door kennisuitwisseling en het inzetten van aanwezige expertise op mijn departement. Mijn departement neemt het financieel beheer niet over en houdt afstand om overbodige bemoeienis te voorkomen.

De afgelopen tijd heeft mijn departement het ministerie van VWS ondersteund bij het op orde

krijgen van de verantwoording. Daar waar nodig zal mijn departement het ministerie van VWS blijven ondersteunen met het op orde krijgen van het financieel beheer.

Vraag 34

Hoe duidt u de signalering van de Algemene Rekenkamer dat 'geen nieuwe grote wissels' mogen worden getrokken op de Belastingdienst en betekent de opmerking dat niet alles kan bij de Belastingdienst omdat de Belastingdienst meer tijd en ruimte nodig heeft dat een grote reorganisatie daarmee is uitgesloten?

Antwoord op vraag 34

De Belastingdienst is volgens de Algemene Rekenkamer gebaat bij besluitvorming waarin realisme en ambitie hand in hand gaan, van regeerakkoord tot de jaarlijkse belastingplannen. Een goed uitvoerbaar belastingstelsel is een belangrijke randvoorwaarde voor een goed functionerende Belastingdienst. Uitvoeringstoetsen dienen daarom met aandacht te worden gewogen door kabinet en parlement, waarbij een realistisch beeld ontstaat van de mogelijkheden om een maatregel uit te voeren. Als de fiscale wetgeving groeit, dan legt dit druk op de capaciteit inclusief de inpasbaarheid in de ICT-systemen. Dit pleidooi wordt door mij in mijn reactie op het Verantwoordingsonderzoek Financiën & Nationale Schuld 2020^[1] van harte onderschreven.

In de Kamerbrief van 21 april bent u geïnformeerd over de voortgang op het ontvlechtingstraject waarin Toeslagen en Douane als zelfstandige directoraten-generaal worden gepositioneerd naast de Belastingdienst. Hierdoor kan de DG Belastingdienst zich richten op haar kerntaak, namelijk het heffen en innen van Belastingen, en op het oplossen van de specifieke uitdagingen voor de eigen organisatie. Zo kan DG Belastingdienst de balans tussen realisme en ambitie beter borgen. De ontvlechting verloopt stapsgewijs zodat bij elke stap bewust wordt afgewogen wat de gevolgen per organisatieonderdeel zijn, wat de toegevoegde waarde ervan is en of er mogelijk sprake is van een bredere impact.

---

^[1] VO2020+Financien+IXA+en+Nationale+Schuld+IXB+reactie+min+fin.pdf

Vraag 35

Hoe bezieet u dat de Algemene Rekenkamer van mening is dat u bent tekortgeschoten in uw rol als toezichthouder?

Antwoord op vraag 35

Zie antwoord op vraag 33.

Vraag 36

Wat is uw mening over het wegnemen van de fiscale regelingen die de Algemene Rekenkamer heeft onderzocht?

Antwoord op vraag 36

De Algemene Rekenkamer heeft vier regelingen onderzocht en een eigen oordeel gegeven ten aanzien van te beoordelen punten uit het toetsingskader fiscale regelingen. De conclusies van de Algemene Rekenkamer zijn samengevat in een tabel. Naar de mening van het kabinet verdienen deze conclusies enige nuancering, die in de bestuurlijke reactie zijn opgenomen³. Het onderzoek naar de aftrek specifieke zorgkosten uit 2016 betrof een inventarisatie van het gebruik en was geen evaluatie met de vraag of werd voldaan aan het toetsingskader fiscale regelingen. De evaluatie zal terugkomen in de evaluatieplanning in de begroting van 2022. De evaluaties van de kleinschaligheidsinvesteringsaftrek (KIA) en de landbouwvrijstelling zijn naar de Tweede Kamer gestuurd inclusief een kabinetsstandpunt over die regelingen. De evaluatie van de lijfrenteaftrek loopt mee in het geheel van de aanstaande pensioenhervorming. In het algemeen geldt dat bij de afweging van fiscale regelingen ook de politieke context een belangrijke rol speelt. Wel is het zo dat bij eerdere evaluaties de vragen uit het toetsingskader in sommige gevallen niet voldoende zijn meegenomen in de onderzoeksopzet van de evaluaties. In toekomstige evaluaties zullen daarom indien mogelijk de vragen uit het toetsingskader explicieter worden meegenomen in de evaluaties.

---

³ Reactie minister van Financiën op Verantwoordingsonderzoek 2020 Financiën en Nationale Schuld | Brief | Algemene Rekenkamer

Vraag 37

Waarom is de landbouvvrijstelling nog niet eerder gewijzigd, terwijl er in het verleden veel onderzoek naar is gedaan?

Antwoord op vraag 37

In de loop der tijd is de landbouvvrijstelling diverse malen onder de loep genomen en is door verschillende kabinetten de afweging gemaakt om deze regeling te behouden. Bij deze maar ook bij andere regelingen speelt dat niet alleen de rechtstreekse bijdrage aan beleidsdoelen een rol speelt, maar ook bijvoorbeeld de neveneffecten van een regeling, de gevolgen van afschaffing en het draagvlak om een regeling te wijzigen.

Vraag 38

Wat zijn de voor- en nadelen van subsidies ten opzichte van fiscale regelingen?

Antwoord op vraag 38

Subsidies hebben een aantal voordelen ten opzichte van fiscale regelingen. Zo vallen subsidies binnen het uitgavenplafond van het betreffende departement, waardoor er jaarlijks een meer integrale afweging kan plaatsvinden met andere instrumenten op dat beleidsterrein. Tegelijkertijd werken subsidies vaak meer disciplinerend dan bij fiscale regelingen, die op enkele uitzonderingen na niet zijn gebudgetteerd. De veelheid aan fiscale regelingen draagt daarnaast bij aan de complexiteit van het belastingstelsel, vraagt expertise van de Belastingdienst op het beleidsterrein van andere departementen en geeft extra druk bij de uitvoering van de fiscale wet- en regelgeving.

In sommige gevallen kan een fiscale regeling meer voor de hand liggen dan een subsidie, bijvoorbeeld als de regeling sterk samenhangt met onderdelen van de fiscaliteit. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de arbeidskorting. Voorts spelen bij de afweging tussen een fiscale aftrek en een directe subsidie vragen als: wat is de gewenste afbakening van de regeling, wat het betekent voor de effectiviteit van de regeling, wie de regeling uitvoert en wat het betekent voor de administratieve lasten en de uitvoeringslasten. Aangezien deze afwegingen per regeling kunnen verschillen, is het belangrijk dat er bij de evaluatie van bestaande regelingen en de afweging bij nieuwe regelingen voldoende aandacht is voor de voor- en nadelen om bij die regeling te kiezen voor dan wel een fiscale regeling dan wel een subsidie. Dit doet het Rijk aan de hand van het Integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving (IAK). Bij fiscale regelingen wordt gebruik gemaakt van het toetsingskader fiscale regelingen, waarin expliciet de vraag wordt gesteld of een fiscale regeling dan wel subsidie de voorkeur verdient.

Vraag 39

Waarom heeft nog geen verbeteringen aan toetsbare doelstellingen plaatsgevonden, terwijl de conclusies van de Algemene Rekenkamer al jarenlang om aandacht vragen?

Antwoord op vraag 39

Het kabinet onderkent dat doelstellingen niet altijd dusdanig zijn geformuleerd dat het goed te bepalen is of doelstellingen worden gerealiseerd. Aan doelstellingen als 'het bevorderen van' zoals bij de kleinschaligheidsinvesteringsaftrek of 'het bijdragen in de kosten van' zijn vaak geen kwantitatieve doelstellingen gekoppeld. In sommige gevallen is het wel mogelijk om een indicatie te geven van de effectiviteit van de regeling in de vorm van effect per uitgegeven euro. Het feit dat doelstellingen vaak in beperkte mate toetsbaar zijn maakt dat zorgvuldig afgewogen moet worden of een fiscale regeling ingezet wordt. Hierop zal strenger worden toegezien bij evaluaties en bij invoering van nieuwe maatregelen.

Vraag 40

Is het langzamerhand niet de allerhoogste tijd om één goed doordacht, eenduidig en overzichtelijk toetsingskader op te stellen voor een breed scala aan uiteenlopende beleidsprogramma's en allerlei regelingen, te weten een kader dat niet alleen voorziet in een te doorlopen toets bij de start van beleid, maar dat ook voorziet in monitoring op aspecten als behaalde resultaten in relatie tot beleidsdoelen, kosten in verhouding tot opbrengsten, doeltreffendheid, doelmatigheid, eventueel proportionaliteit en subsidiariteit, met andere woorden; een raamwerk kortom dat zowel de regering als het parlement houvast biedt om beleid niet alleen in gang te zetten, maar ook tussentijds te toetsen om het tijdig te kunnen bijstellen of te beëindigen?

Antwoord op vraag 40

Het kabinet deelt de wens om tot een goed doordacht raamwerk te komen waarbij aspecten zoals benoemd in de vraag over een breed scala aan beleidsinstrumenten getoetst kunnen worden. Er wordt momenteel gewerkt aan een Rijksbrede herziening van het integraal afwegingskader (IAK) om de toepassing ervan Rijksbreed te verbeteren. Daarnaast is op fiscaal terrein nadrukkelijk aandacht voor artikel 3.1 van de Comptabiliteitswet en is er vorig jaar een pilot uitgevoerd waarbij voor de fiscale maatregelen de passages over doeltreffendheid en doelmatigheid extra zijn uitgelicht.

Tot slot is het belangrijk op te merken dat een van de verbeterpunten uit zowel het Eindrapport Evaluatiedoorlichting Fiscale Regelingen als de Studiegroep Begrotingsruimte ziet op het consequenter toepassen van het toetsingskader zelf, bij zowel evaluaties van bestaande fiscale regelingen als de beoordeling van nieuwe fiscale regelingen. Het kabinet deelt de conclusie dat de naleving van het toetsingskader kan worden verbeterd en zal zich blijven inspannen dat het toetsingskader bij fiscale wetgeving consequenter wordt toegepast.

Vraag 41

Er zijn verantwoordingsvoorschriften; waarom zijn die in gevallen niet gevolgd? Zijn volgens u afzonderlijke ministers/ministeries voldoende op de hoogte van deze voorschriften? Hoe kunt u dit verbeteren?

Antwoord op vraag 41

- Onderdelen van het Rijk moesten door de pandemie onder hoge tijdsdruk verplichtingen aangaan en uitgaven doen. Er is zoveel mogelijk getracht om financiële transacties rechtmatig te laten verlopen. Dat is in veel gevallen ook gebeurd.
- De tijdsdruk heeft er mede toe geleid dat in sommige gevallen niet alle wet- en regelgeving is opgevolgd. Zo blijkt dat ongeveer 70% van de onrechtmatige verplichtingen corona gerelateerd is. Hiervan is meer dan de helft onrechtmatig vanwege het niet tijdig informeren van het parlement. Van de onrechtmatige uitgaven is ongeveer 55% corona gerelateerd en hiervan is een vijfde te wijten aan het niet tijdig informeren van het parlement. Hierdoor kon het parlement het budgetrecht niet goed vervullen.
- Het uitgangspunt van het budgetrecht is dat het parlement begrotingswetten autoriseert voordat uitgaven worden gedaan of verplichtingen worden aangegaan. In sommige situaties is het niet in het belang van het Rijk om de uitvoering van beleid uit te stellen tot de begrotingswetten zijn geautoriseerd. In coronatijd is die situatie meer dan ooit voorgekomen. Daarvoor biedt de Comptabiliteitswet 2016 met ingang van 1 januari 2018 een uitzonderingsgrond met artikel 2.27, tweede lid. Daarin wordt gesteld dat nieuw beleid dat ten grondslag ligt aan een nog niet geautoriseerde begroting in uitvoering kan worden genomen, onder voorwaarde dat uitstel naar oordeel van de verantwoordelijk minister niet in het belang van het Rijk is, en het parlement daarover is geïnformeerd.
- Incidentele suppletoire begrotingswetten zijn in het budgettaire proces normaliter een zeldzaamheid. In een regulier jaar dienen de meeste departementen geen incidentele begroting in. Ook is het geen gegeven dat er sprake is van dusdanige spoed dat een incidentele begroting vergezeld wordt van een beroep op artikel 2.27, tweede lid, van de Comptabiliteitswet.
- Het wetsartikel is nog relatief kort van kracht (sinds 1 januari 2018) en de meeste departementen hebben tot de uitbraak van de coronacrisis nog niet met de procedure te maken gehad. Onder de druk van noodzakelijke snelheid om maatregelen uit te voeren is vaak te laat of achteraf geconstateerd dat de gevolgde procedure niet in lijn is met de wet. Daarbij speelt mee dat het informeren van de Eerste Kamer bij spoed anders loopt dan in een reguliere situatie, omdat er geen tijd is voor de gebruikelijke volgorde: eerst behandeling en autorisatie in de Tweede Kamer die vervolgens het wetsvoorstel doorstuurt naar de Eerste Kamer voor behandeling en autorisatie.
- Al deze factoren hebben ertoe bijgedragen dat de procedure voor het beroep op 2.27, tweede lid, van de Comptabiliteitswet door departementen in meerdere gevallen niet goed is gevolgd.
- Mijn collega's en ik zullen ons inzetten om de rechtmatigheid op een stabiel niveau te krijgen van voor de pandemie.
- Bij mijn collega's zal ik extra aandacht vragen voor het tijdig informeren van het parlement zodat voldaan wordt aan het budgetrecht van het parlement.

Vraag 42

Is het kabinet, terugblikkend op twee decennia aan verzuchtingen over het volslagen gebrek aan inzicht over doelen, resultaten en kosten van fiscale regelingen, constaterende dat de (fiscale) instrumentkeuze nadrukkelijker moet worden onderzocht en dat zo veel mogelijk een horizonbepaling moet worden gehanteerd, overwegende dat kwaliteit boven kwantiteit zou dienen te worden gesteld, van oordeel dat er over de afgelopen twee decennia geen wezenlijke verbetering heeft opgetreden met betrekking tot een toetsingskader voor financiële regelingen waarmee zowel de regering als het parlement de beleidsdoelen, doeltreffendheid, doelmatigheid en het kostenaspect bij aanvang kunnen vaststellen, bij voortgang kunnen monitoren en de betreffende regelingen aansluitend weloverwogen kunnen wijzigen of beëindigen?

Antwoord op vraag 42

Het kabinet onderschrijft niet het beeld over het volslagen gebrek aan inzicht dat in de vraagstelling wordt geschetst. Er zijn, mede naar aanleiding van de rapporten van de Algemene Rekenkamer, de afgelopen twee decennia belangrijke stappen gezet om het inzicht in fiscale regelingen te verbeteren. Een eerste belangrijke stap is iets meer dan twee decennia geleden gezet door jaarlijks in de Miljoenennota een overzicht op te nemen van de belastinguitgaven. De Kamer wordt daarmee elk jaar geïnformeerd over de kosten van de bestaande regelingen. Dat overzicht omvat inmiddels ook van alle regelingen de doelstelling, een korte omschrijving van de regeling, de laatst uitgevoerde evaluatie en een planning van de volgende evaluatie. Er is een toetsingskader voor belastinguitgaven ontwikkeld om nieuwe en bestaande regelingen te beoordelen op onder meer doelmatigheid en effectiviteit.

Daarnaast is gewerkt aan een sluitende evaluatieprogrammering van alle belastinguitgaven. Alle individuele evaluatierapporten zijn naar de Kamer gestuurd en gaan vergezeld van een kabinetsstandpunt over de aanbevelingen die in de evaluaties zijn opgenomen. In 2017 is de beperkende definitie van belastinguitgaven losgelaten en is het overzicht uitgebreid tot 'fiscale regelingen'. Dit was mede naar aanleiding van het rapport van de studiegroep begrotingsruimte en rapporten van de Algemene Rekenkamer. In 2010 en 2019 zijn doorlichtingen gemaakt van de uitgevoerde evaluaties om zo doende inzicht te krijgen in wat de evaluaties opleveren. Ook deze rapporten zijn met de Kamer gedeeld. In de laatste doorlichting is geconcludeerd dat met name de instrumentkeuze en de horizonbepaling sterk onderbelicht zijn in de uitgevoerde evaluaties en dat daar in de volgende evaluaties nadrukkelijk aandacht aan moet worden besteed. Het kabinet wijst ook op de Bouwstenen voor een beter belastingstelsel⁴ die in mei 2020 naar de Kamer zijn gestuurd. Daarin is ook aandacht besteed aan de uitgevoerde evaluaties van fiscale regelingen. Verder bevat de Rijksbegroting sinds vorig jaar de Strategische Evaluatie Agenda, die als doel heeft om de kwaliteit van evaluaties en daarmee overheidsbeleid te verbeteren.

Wel is het zo dat zowel de rapporten Bouwstenen voor een beter Belastingstelsel als de 16^e Studiegroep begrotingsruimte (SBR) concluderen dat het toetsingskader in sommige gevallen onvoldoende wordt doorlopen bij zowel evaluaties van bestaande fiscale regelingen als bij de beoordeling van nieuwe regelingen. Het kabinet zal zich blijven inspannen dat het toetsingskader bij fiscale wetgeving consequenter wordt toegepast.

---

⁴ Kamerstukken 2019/2020, 32140 nr. D

Vraag 43

Wil de bevinding van de Algemene Rekenkamer, aangaande de pilot waaraan alle departementen hebben meegedaan vanaf halverwege 2020 tot begin 2021 meegedaan om de vindbaarheid te vergroten van de vereiste toelichting bij de onderbouwing van beleid, daadwerkelijk zeggen dat ministeries naar de vereiste onderbouwing van het beleid moeten zoeken en dat ze zelfs een proef moeten organiseren om erachter te komen waar die toelichting dan ergens te vinden is?

Antwoord op vraag 43

Artikel 3.1 van de Comptabiliteitswet stelt vereisten aan de toelichting bij de onderbouwing van beleid. De pilot richtte zich op het vergroten van de vindbaarheid van deze toelichting voor uw Kamer door deze toelichting op te nemen in een aparte bijlage bij Kamerbrieven. De ministeries zijn de opstellers van de aparte bijlage en deden mee aan deze pilot om de vindbaarheid voor uw Kamer te vergroten.

Vraag 44

Waarom zijn bij de Catshuisregeling niet precies de voorschriften gevolgd zoals opgenomen in artikel 2.27 Comptabiliteitswet? Hoe beoordeelt u de gang van zaken ten aanzien van rechtmatigheid van de compensatieregeling? Kunt u aangeven hoe u dit in de toekomst gaat doen, om niet meer in een grijs gebied te zitten?

Antwoord op vraag 44

Het gaat hier vooral om een interpretatie van het verplichtingenbegrip waarover met de Auditdienst Rijk en de Algemene Rekenkamer op ambtelijk niveau een discussie is ontstaan. Beiden waren van mening dat door communicatie over de Catshuis-regeling, richting de getroffen ouders een afdwingbare juridische verplichting was ontstaan, terwijl dit naar mijn mening ook anders kon worden geïnterpreteerd.

In de brief aan uw Kamer van 22 december 2020 werd immers gesproken over een aanbod aan de ouders en daarnaast wordt een aanvraag van een ouder altijd eerst beoordeeld. Het aangaan en vastleggen van de verplichting ontstaat in een dergelijke situatie pas bij een afgegeven positieve beschikking op die aanvraag. Nog afgezien daarvan zou, indien met de aankondiging van het aanbod het vertrouwen zou zijn gewekt dat € 30.000 wordt uitgekeerd, dit nog niet betekenen dat er een financiële verplichting is ontstaan. Die ontstaat pas als een derde zich beroept op het opgewekte vertrouwen dat hij schade heeft geleden nu alsnog niet tot betaling wordt overgegaan en dit bij de rechter worden afdwongen.

Het vraagstuk over het al dan niet zijn aangegaan van een verplichting is opgelost door voor het totale (verwachte) bedrag aan uitgaven voor de regeling alsnog een verplichting in het jaarverslag 2020 op te nemen, hetgeen ook is gebeurd. Daarmee ontstond echter een nieuw probleem; door het in 2021 alsnog opnemen van de verplichting in boekjaar 2020 ontstond er een overschrijding van het verplichtingenbudget 2020 omdat de benodigde verhoging van het verplichtingenbudget 2020 niet middels een suppletoire begrotingswet door beide Kamers was geautoriseerd. De aangegane verplichting werd daarmee automatisch onrechtmatig. Door de volgordelijkheid kon het beroep op artikel 2.27, tweede lid, van de CW bij indiening van de incidentele suppletoire begroting de onrechtmatigheid niet meer voorkomen. Het artikel is er immers op gericht om het parlement te informeren over spoedeisende uitgaven voordat kasuitgaven en verplichtingen zijn gedaan of aangegaan.

De AR heeft ondanks haar kritische oordeel ook in haar rapport aangegeven dat in deze discussie sprake is van een grijs gebied.

Om in de toekomst dergelijke discussies te voorkomen is daarom vanuit Financiën voorgesteld om met departementen en de controleurs het bredere gesprek over de uitwerking van het verplichtingenbegrip te voeren.

Vraag 45

Kunt u aangeven welke signalen zijn ontstaan na het stopzetten van de Fraude Signaleringsvoorziening (FSV)?

Antwoord op vraag 45

De Fraude Signalering Voorziening (FSV) is op 27 februari 2020 uitgezet. Sinds het signaalproces stil staat heeft de Belastingdienst circa 15.000 signalen ontvangen. Deze signalen mogen niet worden benaderd omdat het proces nog niet voldoet aan AVG wet- en regelgeving. De Belastingdienst kan daarom op dit moment de vraag, wat voor een soort signalen sindsdien zijn ontvangen, niet beantwoorden.

Vraag 46

Hoe verklaart u het feit dat de rechtmatigheid van de overheidsuitgaven, maar ook die van de verplichtingen, zo onder druk staat?

Antwoord op vraag 46

Zie antwoord op vraag 6.

Vraag 47

Hoe beoordeelt u de uitspraak van de Algemene Rekenkamer dat veel onrechtmatigheden samenhangen met coronasteunmaatregelen, en dat de verwachting is dat de effecten hiervan ook de komende jaren zichtbaar zullen zijn?

Antwoord op vraag 47

Zie antwoord op vraag 6.

Vraag 48

Hoe verklaart u het niet tijdig informeren van de Kamer inzake een aantal coronaregelingen, te weten de Garantie Ondernemingsfinanciering uitbraak coronavirus (GO-C), de Corona-OverbruggingsLening (COL-faciliteit) en de Tegemoetkoming Ondernemers Getroffen Sectoren COVID-19 (TOGS)?

Antwoord op vraag 48

Artikel 2.27 lid 2 van de Comptabiliteitswet (CW) schrijft voor dat zo lang een voorstel van wet tot wijziging van een begrotingsstaat niet tot wet is verheven en in werking is getreden, wordt nieuw beleid dat ten grondslag ligt aan die wijziging, niet in uitvoering genomen, tenzij uitstel van de uitvoering naar het oordeel van de minister die het aangaat niet in het belang is van het Rijk en hij de Staten-Generaal daarover heeft geïnformeerd.

Het kabinet heeft de Tweede Kamer tijdig over de drie regelingen geïnformeerd. Voor de GO-C en COL-faciliteit was dit in de Kamerbrief van 7 april 2020 (Kamerstukken II, 2020-2021, 35420, nr. 16) en voor de TOGS Caribisch Nederland in de 3^e Incidentele Suppletoire Begroting van 7 mei 2020 (Kamerstukken II, 2020-2021, 35451).

De brieven hadden echter ook naar de Eerste Kamer gestuurd moeten worden en daarnaast had in die brieven de passage opgenomen moeten worden waarin een beroep werd gedaan op artikel 2.27 lid 2 van de Comptabiliteitswet (CW). Dit is abusievelijk niet gebeurd. Wel is de 2^e Incidentele Suppletoire Begroting van 15 april 2020 (Kamerstukken II, 2020-2021, 35438), waarin de budgetten voor de GO-C en COL zijn opgenomen, per brief van 24 april 2020 naar de Eerste Kamer gestuurd, met vermelding van artikel 2.27 lid 2 van de CW.

Vraag 49

Hoe verklaart u het niet tijdig informeren van de Eerste Kamer inzake steun aan de sierteelt en andere sectoren door LNV?

Antwoord op vraag 49

Het uitgangspunt van het budgetrecht is dat het parlement begrotingswetten autoriseert voordat uitgaven worden gedaan of verplichtingen worden aangegaan. In sommige situaties is het niet in het belang van het Rijk om de uitvoering van beleid uit te stellen tot de begrotingswetten zijn geautoriseerd. In coronatijd is die situatie meer dan ooit voorgekomen. Daarvoor biedt de Comptabiliteitswet 2016 met ingang van 1 januari 2018 een uitzonderingsgrond met artikel 2.27, tweede lid. Daarin wordt gesteld dat nieuw beleid dat ten grondslag ligt aan een nog niet geautoriseerde begroting in uitvoering kan worden genomen, onder voorwaarde dat uitstel naar oordeel van de verantwoordelijk minister niet in het belang van het Rijk is, en het parlement daarover is geïnformeerd.

Vooropgesteld wordt, dat met deze procedure niet lichtzinnig mag worden omgegaan. Bij een beroep op het artikel worden immers uitgaven gedaan en verplichtingen aangegaan voordat het parlement haar oordeel over de budgetten heeft kunnen uitspreken. Tegelijkertijd is ook de context van belang.

In een regulier jaar stellen de meeste departementen geen incidentele suppletoire begrotingswetsvoorstellen op. Ook waren er in de voorgaande jaren nauwelijks incidentele suppletoire begrotingswetten met dusdanige spoed dat parlementaire behandeling niet kon worden afgewacht waardoor er ook geen beroep werd gedaan op artikel 2.27, tweede lid, van de Comptabiliteitswet. Tot slot is ook het wetsartikel zelf nog relatief kort van kracht (sinds 1 januari 2018) en hebben de meeste departementen tot de uitbraak van de coronacrisis nog niet met de procedure van het informeren van beide Kamers der Staten-Generaal te maken gehad. Onder de druk van noodzakelijke snelheid om maatregelen uit te voeren is vaak te laat of achteraf geconstateerd dat de gevolgde procedure niet in lijn is met de wet. Daarbij speelt mee dat het informeren van de Eerste Kamer bij spoed anders loopt dan in een reguliere situatie, omdat er geen tijd is voor de gebruikelijke volgorde: eerst behandeling en autorisatie in de Tweede Kamer die vervolgens het wetsvoorstel doorstuurt naar de Eerste Kamer voor behandeling en autorisatie.

Zo heeft de Eerste Kamer formeel geen kennis kunnen nemen van een beroep op artikel 2.27, tweede lid, als het beroep bijvoorbeeld alleen in de memorie van toelichting op de betreffende incidentele suppletoire begroting is opgenomen. Al deze factoren hebben ertoe bijgedragen dat de procedure voor het beroep op 2.27, tweede lid, van de Comptabiliteitswet door departementen in meerdere gevallen niet goed is gevolgd. 5,0 miljard van de 9,1 miljard euro aan onrechtmatigheden op de verplichtingen van de Algemene Rekenkamer zijn verklaard door het niet juist informeren van het parlement. Bij de uitgaven was het niet juist informeren van het parlement de verklaring voor 1,1 miljard van de 4,3 miljard euro aan onrechtmatige uitgaven.

Vraag 50

Acht u de ondersteuning van de Auditdienst Rijk en het ministerie van Financiën bij het opstellen van de financiële verantwoording over 2020 van het ministerie van VWS met terugwerkende kracht voldoende?

Antwoord op vraag 50

Hierbij wil ik benadrukken dat de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het financieel beheer en het opstellen van de verantwoording bij de betreffende ministers ligt (zie artikel 4.1 van de Comptabiliteitswet). Vanuit mijn systeemverantwoordelijkheid volgt mijn departement de onvolkomenheden op financieel beheer en ondersteunen we departementen door onder andere het beschikbaar stellen van succesvolle praktijkvoorbeelden. De Auditdienst Rijk is verantwoordelijk voor het uitvoeren van de controle op de verantwoording van het ministerie van VWS.

De afgelopen tijd heeft mijn departement het ministerie van VWS ondersteund bij het op orde krijgen van de verantwoording. Dat hebben wij gedaan op het moment dat het ministerie van VWS ons hierom vroeg, in het najaar van 2020. Ook de Auditdienst Rijk heeft hierbij een ondersteunende rol gespeeld, uiteraard met behoud van hun onafhankelijke positie.

Daar waar nodig zal mijn departement het ministerie van VWS blijven ondersteunen met het op orde krijgen van het financieel beheer.

Vraag 51

Bent u voornemens in tijden van eventuele toekomstige crises extra ondersteuning in te bouwen om de financiële verantwoording accuraat en op orde te houden?

Antwoord op vraag 51

Het is van belang dat de ondersteuning voldoende robuust is om met bijzondere omstandigheden om te kunnen gaan. We zullen na de coronacrisis, zoals vele organisaties, lessen moeten trekken. De coronacrisis heeft een buitengewone inspanning gevraagd van de samenleving en de overheid, waarbij ook heel veel is goed gegaan. Voor de toekomst zullen we kijken waar het beter kan.

Vraag 52

Waarom is de Kamer voor een voldongen feit gesteld inzake de Catshuisregeling?

Antwoord op vraag 52

In de brief van 22 december jl. is de Catshuisregeling aangekondigd.⁵ Hierbij heeft het kabinet aangegeven alle getroffen ouders een aanbod te doen om alvast een bedrag van € 30.000 uit te keren. Het aanbod staat open voor alle ouders die gedupeerd zijn door de 'alles-of-niets' uitleg van de kinderopvangtoeslag of de buitensporige fraudejacht. Dit bedrag wordt niet verrekend met lopende toeslagen en hoeft niet terug te worden betaald. Ouders die al eerder een bedrag hebben ontvangen, worden aangevuld tot € 30.000. Hierbij is toen tevens aangegeven dat het kabinet graag met uw Kamer het gesprek wil aangaan over de maatregelen en is de mogelijkheid geboden voor een technische briefing met een toelichting op de aangekondigde maatregelen. Bij de brief van 15 januari jl. is de uitwerking van de Catshuisregeling in een besluit als bijlage toegestuurd.⁶ Toen is tevens de eerste incidentele suppletoire begroting 2021 meegestuurd, waarin de extra uitgaven voor het herstel zijn begroot. Vanwege het spoedeisende karakter van deze maatregelen heeft het kabinet in de incidentele suppletoire begroting een beroep gedaan op lid 2 van artikel 2.27 van de Comptabiliteitswet 2016, zodat spoedig gestart kon worden met het uitbetalen aan gedupeerde ouders. In de debatten van 19 januari en 10 en 11 februari jl. is hierover verder met u van gedachte gewisseld.

Zoals u bekend hebben de ADR en de AR echter geconcludeerd dat met de brief en verklaring van de staatsecretaris een afdwingbare verplichting is ontstaan en daarmee geen recht was gedaan aan het budgetrecht van uw kamer. Zie hiertoe mijn antwoord op vraag 44.

---

⁵ Kamerstukken II, 2020/21, 31066, nr. 772.

⁶ Kamerstukken II, 2020/21, 35510, nr. 4.

Vraag 53

Welke consequenties kunnen ondernemers ondervinden van de constatering van de Algemene Rekenkamer dat uit steekproefcontroles die het ministerie van EZK zelf achteraf deed, blijkt dat de rechtmatigheid van ruim een derde van de eenmalige tegemoetkoming van 4.000 euro, 312,7 miljoen euro, onzeker is?

Antwoord op vraag 53

De doelstelling van de TOGS was om snel iets voor de getroffen ondernemers te betekenen en hen vanuit de overheid een hart onder de riem te steken. Dit is gelukt. Ruim 216.000 ondernemers zijn geholpen door de ergste nood te ledigen in het begin van de crisis. Gezien deze context en het verwachte grote aantal aanvragen en de relatief geringe omvang van de tegemoetkoming per onderneming, was het onmogelijk en ondoelmatig om alle aanvragen vooraf of achteraf te controleren. Het kabinet heeft met de TOGS bewust een hoger risico geaccepteerd. Ook vanuit deze optiek ondervinden ondernemers geen consequenties van de constatering van de Algemene Rekenkamer.

EZK heeft de resultaten van de door RvO uitgevoerde steekproefcontrole op 19 maart jl. (Kamerstukken II, 2020-2021, 35420, nr. 242) naar de Tweede Kamer gestuurd. Indien uit de controle bleek dat de ondernemer ten tijde van de aanvraag evident niet voldeed aan één of meer voorwaarden van de TOGS, werd het toegekende bedrag altijd teruggevorderd. Aangezien de steekproefcontrole inmiddels is afgerond, ondervinden ondernemers geen verdere consequenties van de constatering van de Algemene Rekenkamer. Maar het kabinet blijft uiteraard alert op signalen van misbruik en oneigenlijk gebruik. Dit geldt ook bij de uitvoering van de TVL.

Vraag 54

Bij hoeveel ondernemers kon achteraf niet aangetoond worden dat de opgegeven bedragen aan omzetverlies en vaste lasten aannemelijk zijn?

Antwoord op vraag 54

In de aselechte steekproef blijkt dat 117 ondernemingen op een steekproefpopulatie van 382 bedrijven (circa 31%) het verwachte omzetverlies en de verwachte vaste lasten op verzoek van RvO niet aannemelijk hebben kunnen maken.

Vraag 55

Wanneer worden activiteiten als fysiek toezicht en boekenonderzoeken door Belastingdienst en douane weer opgestart?

Antwoord op vraag 55

De mogelijkheden voor fysiek toezicht door de Belastingdienst wordt stapsgewijs verruimd naarmate de beperkende maatregelen verder worden afgebouwd. Het is overigens niet zo dat er op dit moment helemaal geen fysiek buitentoezicht plaatsvindt. In geval van onder andere dreigende verjaring, ondermijning, verduistering heeft fysiek toezicht wel plaatsgevonden. Vanaf 1 juni 2021 kan meer fysiek toezicht, in het belang van de rechtshandhaving, plaats vinden. Het uitgangspunt blijft dat de eerste keus voor het toezicht buiten digitaal toezicht of toezicht op afstand is. Dit geldt ook voor boekenonderzoeken. Bij het toezicht op locatie staat de veiligheid en gezondheid van onze medewerkers en die van de gecontroleerde organisaties voorop.

Nadat corona in maart 2020 uitbrak heeft de Douane als gevolg daarvan de handhavingscapaciteit afgeschaald en in afstemming met de opdrachtgevers zijn plannings van handhavingsactiviteiten naar beneden bijgesteld. Daarbij werden de risicogerichte controles op het gebied van fiscaliteit, gezondheid en veiligheid w.o. verdovende middelen ontzien. Aan de hand van protocollen voor veilig werken (o.a. voor bedrijfsbezoeken) is de handhavingscapaciteit in het voorjaar 2020 stapsgewijs weer opgeschaald. Medio 2020 was de Douane weer volledig opgeschaald in capaciteit.

Vraag 56

Gaat u monitoren welke gevolgen het uitblijven van boekenonderzoeken heeft op de naleving van belastingregels?

Antwoord op vraag 56

In de begroting IX Financiën en Nationale Schuld zijn key performance indicators (KPI's) opgenomen voor de compliance (naleving) en kengetallen voor de belastingmoraal. De realisatie op deze KPI's voor het jaar 2020 laten geen verslechtering zien. In 2021 zal een aanvullende meting worden gedaan naar de effecten van de coronacrisis op de nalevingsbereidheid van MKB-ondernemers, omdat dan pas steekproeven over 2020 kunnen worden uitgevoerd.

Vraag 57

Wordt er op dit moment gewerkt aan een minimumnorm voor toezicht bij de Belastingdienst? Zo ja, wanneer is deze norm gereed?

Antwoord op vraag 57

Ten behoeve van een goed evenwicht tussen reguliere uitvoering, dienstverlening, toezicht en opsporing zijn we in 2020 begonnen met een onderzoek naar wat een acceptabel niveau van toezicht achteraf is. De resultaten van het onderzoek worden opgenomen in de 1^e voortgangsrapportage van het jaarplan 2021 Belastingdienst.

Vraag 58

Hoe gaat u ervoor zorgen dat de informatiebeveiliging in 2021 echt beter is/wordt dan in 2019 en 2020?

Antwoord op vraag 58

Informatiebeveiliging is nooit 'af'. Er is sprake van een toenemend dreigingsniveau en toenemende afhankelijkheid van informatie. Om een bestaand niveau te handhaven is dus blijvende aandacht en investering nodig is.

Departementen hebben zich mede naar aanleiding van de rapportage van de AR uitgesproken om te werken aan de tekortkomingen en hebben acties gepland. In de gesprekken van CIO Rijk en CISO Rijk met de departementen wordt dit expliciet besproken.

Om de komende jaren extra stappen te zetten op het gebied van informatiebeveiliging zijn diverse maatregelen benoemd in de nieuwe I-strategie Rijk. Deze is op dit moment in besluitvorming.

Daarnaast is naar aanleiding van het 'Cybersecuritybeeld Nederland (CSBN) 2020' in diverse bestuurlijke overleggen geconcludeerd dat versnelling nodig is om de digitale weerbaarheid binnen de rijksoverheid en vitale sectoren te verhogen. De NCTV en CIO Rijk werken diverse versnellingsmaatregelen uit. Onderdeel hiervan zijn de verdere uitbreiding van het nationaal detectie netwerk, scannen op kwetsbaarheden, 'pas toe of leg uit' bij beveiligingsadviezen, zicht op netwerk- en informatiesystemen en het intensiveren van de samenwerking tussen CIO Rijk en het NCSC.

Vraag 59

Waarom heeft VWS niet al in september 2020 stappen gezet om het financieel beheer te verbeteren?

Antwoord op vraag 59

Door de pandemie moest het ministerie van VWS onder hoge tijdsdruk verplichtingen aangaan en uitgaven doen. Zo zijn er in dit uitzonderlijke jaar veel incidentele suppletoire begrotingen ingediend om snel te kunnen handelen in de strijd tegen de pandemie en de gevolgen hiervan. De steunpakketten zijn in hoog tempo opgetuigd.

Als Rijk, en daarmee ook het ministerie van VWS, hebben we er in alle gevallen naar gestreefd om verplichtingen aan te gaan en uitgaven te doen volgens de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Dat is immers rechtmatig. Echter, de tijdsdruk aan het begin van de coronacrisis, heeft er mede toe geleid dat in sommige gevallen niet alle wet- en regelgeving is opgevolgd en dat de prioriteiten anders belegd waren.

Voor een nadere toelichting op het financieel beheer van het ministerie van VWS verwijs ik u naar het jaarverslag van dit departement.

Vraag 60

Hoe beoordeelt u de uitspraak van de Algemene Rekenkamer dat er al jarenlang onvoldoende budget beschikbaar is voor onderhoud van het vastgoed van het ministerie van Defensie?

Antwoord op vraag 60

- Mede naar aanleiding van de verantwoordingsrapportage van de Algemene Rekenkamer uit 2019 (Kamerstuk 35 470 X, nr. 2) heeft het kabinet een Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) ingesteld naar het vastgoed van Defensie (Kamerstuk 34 919, nr. 77). Het doel van dit IBO was om de problematiek te onderzoeken en beleidsopties te bieden voor een structureel betaalbare en toekomstvaste portefeuille.
- Het IBO concludeert net als de Algemene Rekenkamer dat er een disbalans is ontstaan tussen het beschikbare budget en de behoefte die voortvloeit uit de huidige vastgoedportefeuille. Dat evenwicht moet worden hersteld. Om het vastgoed op orde te brengen wordt ook aanbevolen om de randvoorwaarden van vastgoedmanagement, waaronder een betere informatievoorziening, in te vullen en een stabiel vastgoedstelsel in te richten.
- Vanwege de demissionaire status van het huidige kabinet, worden de beleidsmatige keuzes overgelaten aan een volgend kabinet.

Vraag 61

Hoe verklaart u het feit dat de minister van Financiën slechts bij 10 van de 27 regelingen om instemming is gevraagd?

Vraag 62

Wat gaat u doen om niet opnieuw tekort te schieten als toezichthouder?

Vraag 63

Hoe beoordeelt u de uitspraak van de Algemene Rekenkamer dat u tekort bent geschoten in uw rol als toezichthouder?

Antwoord op vraag 61, 62 en 63

Het kabinet heeft, met brede instemming van het parlement, een bewuste keuze gemaakt om met grote snelheid een steunpakket voor de economie (waaronder risicoregelingen) in te richten. Deze aanpak heeft ertoe geleid dat de overheid burgers en bedrijven snel steun kon bieden, maar dit betekende ook dat in sommige gevallen niet alle procedures gevolgd konden worden. Ik wil benadrukken dat de meerderheid van de leningen en garanties conform het Beleidskader risicoregelingen tot stand is gekomen.

Dat laat onverlet dat ik in zijn algemeenheid de noodzaak onderschrijf van een zorgvuldig besluitvormingsproces waarbij procedures worden gevolgd. Hoewel er dus verzachtende omstandigheden zijn, is het ook duidelijk dat de regels niet in alle gevallen gevolgd zijn. Het is niet zo dat regels in crisissituaties niet meer gelden. Mijn ministerie is daarom aan de slag gegaan met het verder verbeteren van het besluitvormingsproces rond risicoregelingen, zodat voor alle betrokkenen binnen dit proces de taken en verantwoordelijkheden duidelijk zijn.

Over het voorafgaand toezicht risicoregelingen kan ik melden dat mijn departement een andere invulling geeft aan het voorafgaand toezicht op risicoregelingen dan de Algemene Rekenkamer heeft geïnterpreteerd. Met betrekking tot de onvolkomenheid 'toezichtfunctie financieel beheer Rijksoverheid' moet namelijk een onderscheid gemaakt worden tussen het voorafgaand toezicht in het Beleidskader risicoregelingen en het voorafgaand toezicht zoals vastgelegd in art. 4.12, lid 2 Comptabiliteitswet 2016. Door het gebruik van dezelfde term ('voorafgaand toezicht') is verwarring ontstaan over de invulling hiervan met betrekking tot risicoregelingen. Met de huidige werkwijze van het afstemmen van toetsingskaders wordt door departementen voldaan aan de invulling van voorafgaand toezicht zoals in het Beleidskader risicoregelingen is bedoeld. Dit is de werkwijze vanaf het moment dat het Beleidskader risicoregelingen van kracht werd bij de instelling van de Begrotingsregels 2018-2022.

Vraag 64

Hoe verklaart u dat bij alle vier de onderzochte fiscale regelingen die de Algemene Rekenkamer heeft onderzocht, uit het toetsingskader blijkt dat deze niet hadden mogen worden ingezet?

Antwoord op vraag 64

De Algemene Rekenkamer heeft vier regelingen onderzocht en een eigen beoordeling gegeven ten aanzien van te beoordelen punten uit het fiscaal toetsingskader. Naar de mening van het kabinet verdienen de conclusies van de Algemene Rekenkamer enige nuancering, die in de bestuurlijke reactie zijn opgenomen (zie verder ook het antwoord vraag 36). Daarnaast geldt ook hier het algemene punt dat niet alleen de uitkomsten van het toetsingskader, maar ook politieke afwegingen een rol spelen.

Vraag 65

Bent u voornemens alle fiscale regelingen aan de hand van het toetsingskader te checken? Zo nee, waarom niet?

Vraag 66

Wordt bij iedere evaluatie van een fiscale regeling het toetsingskader gehanteerd? Zo nee, waarom niet?

Vraag 67

Kunt u toezeggen dat voortaan bij iedere evaluatie van een fiscale regeling, het toetsingskader wordt gehanteerd?

Vraag 68

Gaat u alle fiscale regelingen evalueren? Kunt u hiervoor een planning opstellen en aan de Kamer doen toekomen?

Antwoord op vragen 65 t/m 68

De aanbevelingen uit de Evaluatiedoorlichting van de fiscale regeling heeft het kabinet onderschreven. Dat betekent dat in alle komende evaluaties het toetsingskader streng moet worden toegepast. Dit geldt zowel voor evaluaties van bestaande regelingen als ook voor de invoering van nieuwe regelingen. Ik heb ook de aanbeveling uit de Evaluatiedoorlichting overgenomen dat kwaliteit van evaluaties belangrijker is dan kwantiteit, gegeven de beperkte capaciteit. In de komende Miljoenennota zal een planning worden opgenomen voor de komende vier jaar. Ook op de begrotingen van de beleidsverantwoordelijke departementen worden de evaluaties van de voor hen relevante fiscale regelingen opgenomen.

Vraag 69

Hoe gaat u ervoor zorgen dat bij alle fiscale regelingen bekend is of de beoogde doelen en effecten worden bereikt en tegen welke prijs?

Antwoord op vraag 69

Er wordt gevraagd of er voor gezorgd kan worden dat doeltreffendheid en doelmatigheid (tegen welke prijs worden effecten bereikt) van alle fiscale regelingen bekend worden. Hierbij verwijs ik naar artikel 3.1 van de Comptabiliteitswet (CW3.1) die bepaalt dat alle beleidsvoorstellen een toelichting moeten bevatten op doeltreffendheid en doelmatigheid. Om de toepassing en vindbaarheid van CW3.1 te verbeteren is al een pilot geweest. Momenteel wordt gekeken naar hoe dit verder vormgegeven kan worden, zodat voor de Kamer op een toegankelijke manier de doeltreffendheid en doelmatigheid worden gepresenteerd. Aan de toepassing van CW3.1 raakt ook het belang van goede evaluaties en de beschikbaarheid van data om die uit te voeren. Momenteel vormt in veel gevallen de databeschikbaarheid een beperkende factor bij het vaststellen van doeltreffendheid en doelmatigheid. Door bij de invoering, middels toepassing CW3.1, al na te denken over de evaluatie en de benodigde data kan er later bij evaluatie een betere beoordeling gegeven worden over doeltreffendheid en doelmatigheid. Ten slotte zal in de komende Miljoenennota in bijlage 9 meer aandacht besteed worden aan de uitkomsten van evaluaties.

Vraag 70

Bent u voornemens een totaaloverzicht van fiscale regelingen op te stellen en dit jaarlijks te actualiseren?

Antwoord op vraag 70

Bijlage 9 en 10 van de Miljoenennota bevatten elk jaar een uitgebreid overzicht van fiscale regelingen.